

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 4: Drusi laudes

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A proœm. quid enim contendat hirundo Cygnis? Idem lib. 4. *Parvus ut est cycni melior canor, ille gruum quam Clamor in ætheris dispersus nubibus Austri. ibidem, Nec simili penetrant aureis primordia forma, Cùm tuba depresso grauius sub murmure mugit: Vallibus, & gelidis orti cycni ex Heliconis Cùm liquidam tollunt lugubri voce querelam.* Virg. Mœt. *Vare tuum nomen, (superet modo, &c.) Cantantes sublimē ferent ad sidera cycni.* Idem lib. 7. *Æneid. Ceu quondam niueliquida inter nubila cycni Cùm sese è pastu referunt, & longa canoros Dant per colla modos: ad quem locum Seruius notat: Secundum Plinium, qui ait in naturali historia, cycnos ideo suauius canere, quia colla longa & inflexa habent: & necesse est eluctantem vocem per longum & flexuosum iter varias reddere modulationes.* Ex quo δουλιχόδειροι dicuntur ab Homero, id est, δουλιχάχωνες. Postremò Plutarchus lib. εἰς ποσειδ. πολιτ. ex eadem opinione scripsit illa: Οὕτως ἐπὶ τὸ παράπειν καὶ λέγειν μάλλον ἀνθρώποις, ἢ κύκνοις τὸ ἀδειν μέχρι τελευτῆς καὶ φύσιν ἐστίν, ἢ ἀφαιρῶν τὴν ἀρᾶν, ὡς αἰσθ. πινά λυραὶ σύντονον: id est, Itaque quoniam agere, & dicere hominibus magis, quàm cycnis canere vsque ad exitum vitæ consentaneum naturæ est, non est ea res omittenda, tanquàm lyra quædam contenta. Quem Plutarchi locum mihi Germ. Valens indicauit.

QVOD MONSTR. DIG. PRÆTERE] notum illud est de Demosthene, qui illo susurro (ut ait M. Tull. Tuscul. 5.) aquam ferentis muliercula ut mos in Grecia est, insusurrantisque alteri, hic est ille Demosth. ἑπιεξιῶτος δημοσθένος, delectari se dicebat.

ROMANÆ FIDICEN LYRÆ] epist. lib. 1. ad Mæcen. 3. *Libera per vacuum posui vestigiâ princeps, Non aliena meo pressi pede, &c.* Idem Oda 30. lib. 3. *Dicam quæ violens obstrepit Ausidus, Et quæ pauper aqua Daunus agrestinum Regnavit populorum, ex humili potens, Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxisse modos.*

DRVSI LAVDES.

Ode 4.

C *Valem ministrum fulminis alitem,
Cui rex deorum regnum in aueis
vagas
Permisit expeptus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo,
Olim iuventas, & patrius vigor
Nido laborum propulit inscium:
Vernique, iam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
Venti pauentem: mox in ouilia
Demisit hostem viuividus impetus:
Nunc in reluctanteis dracones
Egit amor dapis, atque pugna:
Qualém ve letis caprea pascuis*

D *Intenta, fulua matris ab ubere
Iam lacte depulsum leonem,
Dente nouo peritura, vidit:
Videre Rhæti bella sub Alpibus
Drusum gerentem, Vindelici: (quibus
Mos vnde deductus per omne
Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, querere distuli:
Nec scire fas est omnia) Sed diu,
Latèque victrices cateruæ
Consilijs iuuenis reuictæ
Sensere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Possit, quid Augusti paternus
In pueros animus Neronis.
Fortes creantur fortibus, & bonis:
Est in iuuenicis, est in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquila columbam.
Doctrina sed vim promouet insitam:
Rectique cultus pectora roborant:
Vt cumque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpa.
Quid debeas, ô Roma, Neronibus
Testis Metaurum flumen, & Asdrubal
Deuictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris:
Qui primus alma risit adorea,
Dirus per vrbeis Afer ut Italas,
Ceu flamma per tedas, vel Eurus
Per Siculas equitauit vndas.
Post hoc secundis vsque laboribus
Romana pubes creuit: & impio
Vastata Pænorum tumultu
Fana deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal,
Cervi luporum prædæ rapacium
Sectamur vltro quos opimus
Fallere, & effugere est triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Illo
Iactata Tuscis equoribus sacra,
Natosque, maturósque patres
Pertulit Ausonias ad vrbeis,*

Duris

- A *Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cadeis ab ipso
Ducit opes, animûmque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem:
Monstrumve summifere Colchi
Maius, Echioniaë Theba.
Merses profundo: pulchrior éuenit.
Luctere: multa proruet integrum
Cum laude victorem: gerét que
Prælia coniugibus loquenda.
Karthagini iam non ego nuntios
Mittam superbos: occidit, occidit
Spes omnis, & fortuna nostri
Nominis, Asdrubale interemto.*
- B *Nil Claudia non perficient manus:
Quas & benigno numine Iupiter
Defendit, & curæ sagaces
Expediunt per acuta belli.*

QVALEM MINISTRVM FVLMINIS, &c.] Quo tempore in lucem editus est Iupiter, eodem natam esse aquilam, & ad id prælium, quod aduersus gigantes commissum est, aduolasse, quasi victoriæ Deorum nuntiam, tradunt fabularum scriptores. Itaque in auium partitione, Iupiter aquilam sibi adoptauit: qua ministra, & nuntia uti solet ad eos, quibus læti aliquid significare, quosq; insignis, & claros efficere in animo habet. Propterea αἰετὸν à Græcis appellatum esse volunt non ἀπὸ τοῦ αἰετῶν, sed ἀπὸ τοῦ ἐπεὶ δὴ λέγειν, id est, quia verum patefaciat, ac declarat. Qualis igitur (inquit) aquila est, quam iuuenta volandi seu potius pugnandi, & prædandi imperitam è nido primum foras extrusit, ventique verni docuerunt insolitos volandi conatus, mox in ouium greges, & septa vigor à natura in situs deorsum immisit, tum edendi, pugnandique cupiditas in dracones incitauit, atque impulit: aut qualis est catulus leonis, quem caprea pascuis intentra eius dentibus iam iam dilaceranda, ac peritura vidit, talem Drusum Rhæti, & Vindelici videre, lege hac de re Strabonem lib. 4. & Paterculum lib. poster.

REGNUM IN AV. VAG.] quamobrem auium rex est aquila? an quod omnium auium celerimè volat? an quia sola ex auibus solem irretoris oculis intuetur, & spectat? an propter eius officia & fidem erga Iouem?

EXPERTVS FIDELIEM] immo Iuppiter ipse (ut est in fabulis) aquilæ specie Ganymedem rapuit.

PATRIVS] paternus: nempe aquilæ. Itaque statim sequitur, neque imbellem feroces Progenerat aquila columbam.

NIDO PROPVLIT] nido foras expulit nondum volatui assuefactam. in alijs lib. est protulit: sed propulit malo: & ita habent libri aliquot manuscripti: in quibus est Faërn. Vif. Vatic. 2. & quattuor, quibus hic nuper in mea Gallia vsus sum.

LABORVM INSCIVM] vel volandi inscium, seu insuetum. sequitur enim mox, *Insolitos docuerentisus venti, &c.* vel prædandi, & pugnandi insolentem, & nescium, seu imperitum.

INSOL. NISVS] vel non vsitatos prædandi conatus, vel non vsitatos volatus.

MOX IN RELVCT. DR.] sic apud Hom. *il. μ.* aquila serpentem correptum vnguibus, deferre in nidum suum parat. sed à reluctante dracone acriter morsa, prædam ex vnguibus dimittere cogitur. quo auspicio Polydamas Hectorem murum Græcorum oppugnare, & perumpere cogitantem, reuocare ac deterrere conatur, sed frustra.

AMOR DAPIS] cibi cupiditas, & fames.

LACTE DEPVLVSVM LEONEM] catulum leonis, modò ab ubere matris sciunctum, seu à lacte remotum. Virg. *Tityro, quò sape solemus Pastores, ouium teneros depellere fatuus.* ad quem locum Seruius, *depellere*, id est, à lacte remouere. sic idem Virg. *Melib. Depulsos à lacte domi qua clauderet agnos.* idem Palæmone, *Dulce satis humor, depulsis arbutus hadis.*

DENTE NOVO PERITVRA] peritura dente leonis iuuenis nouo, id est, nondum prædæ assuefacto, seu nondum in pugna exercitato.

RHOETI] Strabo lib. 4. Rhætos, & Vindelicos in ijs Alpium partibus collocat, quæ ad orientem, & Austrum spectant, ut sint Heluetijs, & Boijs finitimi: vbi & de Druso eadem scribit, quæ hic laudat Horatius. de Vindeliciis etiam Ode 14. huius libri: *Vindelici didicere nuper, Quid Marie posses.* Rhæti, Vindelici autem, est ἀπὸν δὲ τῶν, vel addenda copulatio, &, quæ tamen abest à codicibus Donati, Faërn. Torn. & duob. Vatic.

DRVSVM.] Claud. Drusum, qui in Germania diem suum obiit.

(QVIBVS MOS VNDE DED. &c.) id est, qui Vindelici quamobrem vtantur securibus in prælio Amazonum more, non nimis diligenter hoc quidem tempore exquisiui, atque in aliud tempus distuli. Strabo lib. 2. quæ de Amazonibus tradita sunt, monstri similia, fabulosa, incredibilia denique esse existimat, his verbis: *Περὶ δὲ τῶν Ἀμαζόνων τὰ αὐτὰ λέγεται καὶ νῦν καὶ παλαι παραπῶδη, καὶ πιστῶς πόρρω. Τίς γὰρ αὐτῶν πιστεύσειεν ὡς γυναικῶν στρατὸς, ἢ πόλις, ἢ ἔθνος συσταῖν αὐτῶν χωρὶς ἀνδρῶν, καὶ ἕμοιον γε συσταῖν, ἀλλὰ καὶ ἐφόδους πύσσει ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν χώραν, id est, De Amazonibus eadem nunc dicuntur quæ Ἐσολιμ, nempe monstri similia, & longè a fide remota. Quis enim credat, mulierem exercitum, aut civitatem, aut nationem sine viris consistere, neque verò solim consistere, sed etiam in alienos sineis incurrere atque inuadere potuisse? Similem ἀπορίαν, seu εὐλαβείαν esse dicebat Ios. Scaliger apud Pindarum quodam loco, καὶ τίς αὐτῶν ἀλλήλους δαίμων ἀπονοήσας ἔλασεν. &c. Præclare autè Horatius, id, quod sciebat, aut certè accipere, atque audire potuerat, nempe Vindelicos,*

A quos Liburnos esse putat Seruius, ab Amazonibus originem duxisse, se vel nescire, vel non quasi uisse dicit, quasi in alia re magis occupatum, & aliud agentem. lege Seruium ad illum Virgil. locū *Æn.* 1. *atque intima tutus Regna Liburnorum, &c.* Vbi hunc Horatij locum profert.

NEC SCIRE FAS EST OMNIA] fas, id est, pote, *δυνατόν*, ut diximus sup. ad *Od.* 11. lib. 1. vel ita interpretare. nec scire licet omnia ut alij malunt: quibuscum pugnare nolo. Tibullus quidem fas pro eo, quod *δυνατόν* dicunt Græci, vsurpauit *eleg.* 9. lib. 1. *Nec tibi celanti fas sit peccare:* fortasse & *eleg.* 5. *proprios ego tecum, Sit modò fas, annos contribuisse velim.* & Propert. lib. 1. *Mi neque amare aliam, neque ab hac discedere fas est.* & Virg. lib. 7. *Æn. Quem neque fas igni cuiquam, nec sternere ferro.* & *Cæf.* lib. 1. de bell. Gall. *Eas ita dicere, non esse fas Germanos superare, si ante nouā Lunam prælio contendissent.*

SED DIV, LATÉQVE, &c.] superiora illa, quibus mos unde, &c. vsque ad hunc locum, includenda sunt interpositionis nota: vel potius ita sunt legenda, ut à proposito sermone aberrantia: quod genus appellant Græci hyperbatum. iccirco hac particula, *sed*, utitur Horatius. quam adhibere solent scriptores in hyperbatis, cum ad id, unde aberrarunt, regredi volunt. adhibent & has: verumtamen, igitur, & simileis. cuius rei passim occurrunt exempla apud M. Tull.

CONSILIIIS IUVENIS REVICTÆ] sic puto legendum, non, ut alij volunt, reuincta: & ita habet liber Faër. Don. Vrf. Torn. Vatic. 2. & alij quidam. Est autem hæc sententia: Rhæti (inquit) & Vindelici, qui olim victores latissimas excursiones etiam vsque ad agros Italiae finitimos fecere, nunc consilij Drusi vicissim victi, ac domiti, sensere quid mens, &c. hæc enim vis est verbi, *reuincto*. sic *Lucret.* lib. 5. *Ignis enim superare potest, ubi materiai Ex infinito sunt corpora plura coorta: Inde cadunt vires aliqua ratione reuictæ.* non displicet tamen altera scriptura, *repressa*, quæ reperitur in nonnullis emendatis codicibus. vide autem hæc de Strabonem lib. 4.

C INDOLES] indoles dicta ab *inoleſco*, quod est increſco: & incrementum significat. ex eo pro ingenio puerili vsurpatur: quoniam vnà cum corpore ex sententia philosophorum mens crescit, & decreſcit. NERONES] Tiberium & Drusum.

FORTES CREANTVR FORTIBVS] primo loco ponit naturam, & genus: deinde doctrinam, & educationem. sic Plato in oratione funebri: *ἀγαθοὶ δ' ἐγένοντο διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν. τῶν εὐγένειαν οὐκ ἀπὸ τῶν ἐκκομιζόμενοι· δεύτερον δὲ προφύπτει, καὶ παιδείαν.* id est, boni autem fuerunt, quia ex bonis nati sunt: generis igitur præstantiam primùm laudamus: deinde educationem, & doctrinam. sic Aristoteles politicorum tertio scribit esse probabile, viros præstantiores esse eos, qui è præstantiorib⁹ nati sint: nobilitas enim, generis præstantia, & perfectio est. verba Aristot. hæc sunt: *ἢ δ' εὐγένεια παρ' ἐκείνοις οἰκοὶ ἡμῶς. ἐπὶ δὴ τῶν βελτίους εἰκὸς τὸς ἐκ βελτιότων. εὐγένεια γὰρ θεῖν ἀρετῆ γένος.* Quantum valeant ad ingenium, hoc, vel illo habitu imbendum, mo-

resque conformandos, atque etiam inferendos D stirps generis, & educatio, declarant poeta, qui, quem significare volunt læuo, immiti, inhumano esse ingenio, cum dicere solent è faxis, ac rupibus, è mari natum, à leonibus educatū, ut Hom. *ἰλ. π. γλαῦκην δὲ σ' ἐπέτε θάλασσα, Πέτρας τ' ἠλίβατοι, ὅπ τι νόος θεῖν ἀπλωής.* id est, cæruleum autem te mare peperit, Rupesque præruptæ, quoniam tibi mēs est infrenis atque indomita. Theocrit. *εἰδ. γ. Νῦν ἔγνω τὸν ἔρωτα βαρὺς θεός. ἢ ῥα λεαίνας Μασδὸν ἐθύλαξε, δρυμῶν τε μὴν ἔτρεφε μήτηρ:* quos versus Virg. exprefit Pharmaceut. *Nunc scio, quid sit amor, duris in cotibus illum Ismarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes Nec nostri generis puerum, nec sanguinis edunt.* Idem *Æneid.* 4. *Nec tibi Diua parens, generis nec Dardanus auctor, Perfide, sed duris genuit te cantibus horrens Caucasus.* Catull. de nuptijs Pelei, *Quenam te genuit sola sub rupe leana? Quod mare conceptū spumantibus expuit undis? Que Syrtis, quæ Scylla vorax, quæ vasta Charybdis?*

PROMOVET] prouchit, *ἀεθάρηαι*. amplificat virtutem à natura insitam.

FEROCES AQVILÆ] ferox, plerumque in laude ponitur, & siquando in vitio, non crudelē, sed elatum, aut animosum significat, ut sup. *Od.* 5. lib. 2. *ferox etas.* & infra *Od.* 9. huius libri *ferox Hector.* annotatum ad *Od.* 15. lib. 1.

RECTI QVE CVLTVS] nihil equidem mutò, cum hæc lectio ab omnibus codicibus, quos quidem viderim, confirmetur: sed putavi aliquando, Porphyrionis verbis motus, scriptum esse ab Horatio, *Rectique cultus pectora roborat:* ut, *cultus* sit numeri singularis. *recti* autem patrii casus à nomine neutro *rectum*, &ti. quod est τὸ ὀρθόν. Nam hoc modo explicat Porph. nisi quòd *cultus* vult esse numeri multitudinis: nisi fortè Porphyrio corruptus est. iam nomen *rectum* vsurpat Horat. & Saty. 8. lib. 2. *Rectum animi seruas?* id est, τὴν ὀρθότητα. rectitudinem redderemus Latinè, si pateretur Latini sermonis vsus. colere *rectum* autem, honestum, virtutem, veritatem: & *cultus*, id est, amor & studium *recti*, honesti, virtutis, veritatis, bonis scriptoribus sunt vsitata loquendi genera. iam si *recti cultus* vtrumque numero multitudinis esse intelligetur, idem valebit, quod, *rectæ institutiones*, seu potius *recta viuendi instituta*: quæ admodum primorum illorum hominum feram, & agrestem viuendi consuetudinem *feros cultus hominum recentum* dixit *Od.* 10. lib. 1. quam interpretationem multo malim, quàm illam Pseudoporphyrionis, nisi vna opera legamus *roborat*, & nomen *cultus* ita accipiamus, ut sit numeri singularis, ut dixi.

ROBORANT] si *cultus* sit numeri multitudinis, ut accipit Porph. legendum *roborant*: si singul. *roborat*. Verumtamen nihil mutò.

VTCVMQVE DEFECERE MORES,] id est, vbicumque, seu quodcumque natura bonitas, quam *εὐφύνας* Græci nominant, à bonis moribus, qui studium, exercitationemque desiderat (ut docet Aristotel. lib. 2. de moribus ad Nicom.) destituta est: vitæ turpitudine bonum illud generis, & naturæ dedecore, maculâq; afficit. de particula,

A ticala, *utcumq;* diximus sup. ad Od. 17. lib. 1. licet & *benè nata* interpretari *εὐγένεια*, id est, generis præstantiam, ac nobilitatem.

DEDECORANT] sic habet lib. Donati, & omnes vulgati. Faëni autem, & 2. Vat. *Indecorant*.

CULPÆ] corrupti mores, seu facta improba ex corruptis moribus nata, & ideò culpanda, & vituperanda. *Culpe* numeri est multitudinis.

NERONIBVS] Claudio Neroni, de quo sic Sueton. *Claudius Nero aduenientem ex Hispania cum ingentibus copijs Asdrubalem, priusquam Annibali fratri coniungeretur, oppressit.*

TESTIS METAVR. FLVM.] sic Virg. Daph. *vos Coryli testes, & flumina nymphis.* & Propert. lib. eleg. *testes sunt sidera nobis.* quæ mihi indicauit Germa. Valens. & sunt notata à Seruio ad eum, quem commemorauit locum, in Daphn.

METAVRVM FLVMEN] sic sup. Od. 9. lib. 2. *Medum flumen.* & in epist. ad Pison. *Rhenum flumen.* fluuius est in Umbria, ex Picenis finibus oriens, qui nomen retinet, nisi quòd aliquantum corruptum est. Nam hodie, *il Metro*, appellant Itali. Apud hunc fluuium cæsus est Asdrubal Annibalis frater.

B **ET ASDRUBAL]** Narrat T. Liuius lib. 27. Asdrubalè, qui cum recente exercitu Alpeis transcenderat eo consilio, vt sese cum fratre Annibale coniungeret, à M. Liuijo Salinarore victum, ac cæsum esse, cum haberet in suo exercitu quinquaginta sex hominum millia: eamque victoriam non minore opera Claudij Neronis, alterius consulis, esse partam, propterea quòd, cum Annibali oppositus esset, relictis ita castris, vt hostem latèret, lecta manu profectus Asdrubalem circumuènit.

ET PVLCHER FVGATIS ILLE DIES, &c.] pulcher dies, id est, felix & fortunatus dies. sic loquitur. M. Tull. lib. 4. epist. ad familiar. *Noli querere. ita mihi pulcher hic dies visus est, vt specie aliquã viderer videre quasi reuiviscentis reip.* Hora. infra Oda prox. *Instar veris enim vultus ubi tuus Affulsit populo, gratior ille dies, Et soles melius nitent.* Est autem hîc translatio, seu potius allegoria. Nam per diem pulchrum, diei illius læticiam significat, quo die victus ac cæsus est Asdrubal: per tenebras fucatas: metum ex omnium animis atque ex Italia depulsum, Karthaginienensibus, & Afris ex Italia pulsis.

C **RISIT]** lætus, & hilaritatis plenus fuit, *εὐλας*. vt infra Ode 11. *Ridet argento domus.* & Lucretius lib. 5. *ridentis vndas* dixit. vide annot. ad Oden 18. lib. 2.

ADOREA] victoria, & gloria. Plinius lib. 18. cap. 3. *Gloriam ipsam à farris honore adorem appellabant.* Pompeius Festus. *Adorem, laudem, seu gloriam dicebant, quia gloriosum eum putabant, qui farris copia abundaret.* Plaut. in Amphitr. *Qui præda, atq; agro, adoreaq; affectit populareis suos.* Propriè tamen adorea frugum copiam, & vbertatem significat. Varro lib. 4. de lingua Lat. *Plebi rura largiuntur adorem.*

DIRVS PER VRBEIS AFER VT] horum verborum hæc sententia est: pendentque à superioribus: *vt*, id est, posteaquam Italiam per-

uasit, & percurfauit Annibal, veluti flamma tedas, vel Eurvs vndas peragrare solet, hic primus dies parta victoria læticiam attulit populo Rom. Errant autem qui hîc legi posse putant, *Afer it Italus.* Iam *dirus Afer* consuetudine Horatiãna dictum est. sic enim Oda 12. lib. 2. *Nec dirum Annibalem, nec Sicul. mare* & Oda 6. lib. 3. *Antiochum, Annibalemq; dirum.*

EQVITAVIT] sic Euripid. in Phœniss. Zephyrum equitasse in cælo dicit, *Ἴονιον κτ' ὄρνεν ἐλάττα πλεύσασα, ἀεὶ ῥύτων ἕπερ ἀκαρπίτων πεδίων Σικελίας, Ζεφύρος πνοαῖς ἰππέυσαντες ἐν ἕρανῶ.* id est, Cum in mari Ionio remis nauigasset super circumfluos, & fructus experteis Siciliae campos, flatibus Zephyri in cælo equitantis, notauit Muretus lib. 1. Var. lect. cap. decimo.

POST HOC] post Asdrubalis cædem, victoriamque populi Rom.

SECUNDIS LABORIBVS] secundis prælijs.

IMPIO] impio tumultu dixit, quoniã impiorum, & barbarorum est templa deorum, aras, statuas vastare, incendere, euertere, quod fecerunt Persæ, quo tempore Xerxe duce toti Græciæ bellum intulerunt. quam eorum immanitatem, atq; impietatem barbaram Æschylus his versibus describit in Persis: *Οἱ γὴν μελόντες ἑλλάδ', οὐ θεῶν βρέπῃ Ἡδέντο σιλᾶν, ἢ δὲ τιμωρῶσαι νέως, Βασιλεῖ δ' αἴτιοι, δαμόνων ἢ ἰδρύματα Πρὸρριζα φέρδω ἕξαντες ἀπαι βάρβρων.* id est, Qui cum in Græciam venissent, neque deorum simulacra diripere, neque templa incendere veriti sunt: aræ autem deletæ, deorumque statuæ funditæ sedibus suis euerstæ sunt.

VAST. POEN. TVM. FANA DEOS HAB. RECT.] horum verborum hæc sententia est. fana à Karthaginienensibus antea vastata, post hanc victoriam, Deorum statuas habuere rectas, seu erectas, quæ fuerant videlicet de suis sedibus deturbatæ. sic hunc locum explico, non, vt inepti quidam homines somniant, deos propitios. Deos autem pro Deorum statujs poni non est nouum, neque inusitatum. M. Tull. accus. Verr. proæm. *Deum deniq; nullum Siculis, qui ei paulo magis affabre, atq; antiquo artificio factus videretur, reliquit.* Idem frumentar. *Deum verò nullum violauit, nulli attigit.* Idem de signis. *Dij ablatis, fana vexata.* ibidè. *Tum imperator populi Rom. vir clarissimus Deos patrios reportabat Segestanis ex vrbe hostium recuperatos.* T. Liuius lib. 27. *Sed maiore generis eius præda abstinuit Fabius, quam Marcellus, qui interrogantifcriba, quid fieri de signis vellet, (ingentis magnitudinis Dij sunt, suo quisq; habitu in modum pugnantium formati) Deos iratos Tarentinis relinqui iussit.* Iam verò quòd rectos hoc loco pro iustis, ac propitijs accipi volunt, in eo non satis mihi videntur Latini sermonis vsum tenere. rectum enim appellant propriè Latini, quod est directum, quod obliquo, prauoque contrarium, quod erectum est, quod stat: quorū reperiuntur exempla apud hunc poëtam. Catull. M. Tull. Horat. Saty. 2. lib. 1. *Candida, rectaq; sit.* epist. ad August. lib. 1. *Securus cadat, an recto stei fabula talo.* Catull. *Quintia formosa est multis, mihi candida, longa, Recta est.* Idè rectos homines appellat, seu os lectiarios. M. Tull. A-

A eadem lib. 2. interesse oportet, ut inter rectum, & pra-
 num: sic inter verum, & falsum. pro Murena, homi-
 nes, cum recte, & in loco constitissent, inberi abire. &
 recti anguli (εὐθείς nominant Græci) qui neque sunt
 acuti, neque obtusi, sed pares. Idem valet apud
 Græcos ὀρθός. Hom. ἰλιάδ. ω, ὀρθαὶ πείλεις. Pausan. in
 Att. τὸ δ' ἀγάλμα τ' Ἀθηνᾶς, ὀρθὸν ὄντι ἐν χιτῶνι ποδῆραι, id
 est, simulacrum autem Palladis, rectum est cum
 tunica talari. & Eurip. in Hecuba, Εὐς μὲν οὐκ ἦν ὀρθὸν
 ἐκείν' ὀλοισαται. id est, Tantisper dum recti terræ siti
 erant termini, &c. & Athen. lib. 4. scribit Atheni-
 ensis templū Dionysi rectum condidisse ab Am-
 phictyone vini, & aquæ temperationem edoctos.
 tunc enim (inquit) rectus Bacchus est, & non ad
 prolapsionem procliuis, cum vinum dilutum est,
 & cum modicè bibitur: vt fortasse locus ille, qui
 est Od. 18. lib. 1. non ego te candido Bassareu, Inui-
 tum quatiā, sic explicari possit. ego te inuito ne-
 que vinum immodicum, neq; aqua minus, quàm
 oporteat, temperatum bibam. inuitum autem di-
 xit, quia quicquid fit dijs inuitis, atque iratis, infel-
 liciter cadit, vt alibi dicemus. sed verba Athe. sunt
 hæc: διὰ τὸ πλεονέκτην Διονύσου ὀρθὸν ἰδρύσασθαι. τὸ τε γὰρ ὀρθός
 ὄντι τῶ ὄντι, καὶ ἔσπαλερός, ὅταν συμμέτρως, καὶ κεκασμμέ-
 νως πίνῃται. Plato Lachete: ὀρθὴ αἰὶν ἡμεῶν ἡ πόλις ἦν, καὶ ἔκ
 αἰὲν ἔπιος πλοῦτο πῶμα. id est, recta esset vrbs nostra,
 neque talem casum cecidisset. Per translationem
 autem sermonis, rectum pro eo, quod est cum vir-
 tute coniunctum, & pro bono ponitur, & rectè
 pro benè. M. Tullius pro Murena, Negat fuisse re-
 ctum Cato metā seuerè gesto consulatu pro Mure-
 na dicere. & rectè facta, quæ Græci κατὰ νόμον δι-
 cunt: & recta studia in Topicis. & Horatius Oda 9.
 huius libti, rectum animum secundis, dubijsq; rebus
 appellat eum, qui neque secunda fortuna effertur,
 neque aduersa deprimitur, qui semper erectus est,
 nunquam aut nimium elatus, aut nimium demis-
 sus. & saty. 3. lib. 2. rectum animi, constantiam, æ-
 quabilitatem, tranquillitatem. Quod ita esse, vt
 dico, declarat eadem sententia alijs verbis expres-
 sa eadem satyr. stare animo. sic Horat. Cum prudens
 scelus ob titulos admittis inaneis, Stas animo? stare
 animo enim valet, animum habere à vitio purum,
 & incorruptum, minimeq; deprauatum. Et Plau-
 tus in Bacchid. rectum ac ingenium bonum dicit,
 qui non est deprauatus, qui non est procliuis ad
 nequitiam, aut libidinem. & Ennius. Quò vobis
 mentes, recte qua stare solebant. Ante hac, demen-
 tes sese flexere vias? rectus autem pro eo, quem pro-
 pitium, aut placatum, aut beneuolum dicimus,
 mihi non videtur esse vsitatum in tota lingua
 Latina.

CERVI LUPORVM PRÆDA] hæc dicun-
 tur, ab Annibale. nos Karthaginenses, tamquam
 cerui, Romanos tanquam lupos, insequimur.
 QVOS OPIM. FALLERE, ET EFFVG.]
 quos si effugere possimus, magnam Dijs habere
 gratiam, magnique triumphi loco ducere debea-
 mus. tale est illud Terent. in Heauton. triumpho. si
 licet me latere tecto abscedere, id est, triumpho loco
 habeo, si mihi licet latus tegere, periculum que in
 quo verfor, declinare. Græcè dicerem οὐδ' ὑπεκκλίθεν
 καὶ ἐκφεύγει πᾶν ἡμῖν ἀχαπὴν ἔστι.

OPIMVS] amplus, magnificus. sic spolia opi-
 ma dicuntur, quæ dux populi Rom. duci hostium
 detraxit. quod alibi annotauimus.

FALLERE] id est, latere. vide annot. ad
 Od. 10. lib. 1.

GENS, QVÆ CREMATO, &c.] hæc sunt
 vel ex secundo lib. Æn. notissima. ad hunc autem
 locum pertinent illa ex carm. sæcul. ad Deos: Cui
 per ardentem sine fraude Troiam Castus Æneas pa-
 triæ superstes Liberum munivit iter.

NATOSQVE] & filium Ascanium, Æneas sci-
 licet: itemq; suos liberos alij Troiani, qui Æneam
 secuti sunt.

MATVROSQVE PATRES] vt Anchifen
 Æneas. Virg. Æneid. 5. cui maturus Acestes. in lib.
 de art. poet. Maturusne senex, an adhuc florente iu-
 uenta. DVRS VT ILEX, &c.] à similitudi-
 ne ducta ab ilice, quæ bipennibus & securibus
 tonsa, id est, ramis spoliata, eo magis crescit, ostendit,
 Romanos in commodis, damnis, aduersis præ-
 lijs & cadibus magis ac magis inualescere & vige-
 re. ALGIDO] Algidum nomen montis est hoc
 loco, in agro Tusculano. vt Ode 21. lib. 1. aut geli-
 do prominet Algido, oppidum etiam eodem nomi-
 ne appellatur.

PER DAMNA, PER CADEIS] Virg. lib.
 11. Æn. Bellum importunum ciues cum gente deorum,
 Inuidisq; viris gerimus: quos nulla fatigant Prælia,
 nec victi possunt absistere ferro.

DVCIT] acquirit, sumit, comparat. vt de arte
 poet. & veras hinc ducere voces. & Sat. 1. lib. 2. aut,
 qui Duxit ab oppressa meritum Karthagine nomen.

NON HYD. SECTO CORP.] Hydram Al-
 cæus ἐν νεακί φερον. id est, nouem capitum: Simonides
 πεντηκοντακέφαλον, id est, quinquaginta capitum
 facit. hanc in Lerna delitecentem (Lernam autem
 alij fontem, alij locum densa silua obsitum fuisse
 volunt) interfecit Hercules. Pausanias Corinth.
 narrat hydram sub platano quadā, quæ fonti Amy-
 monæ fluuij propinqua erat, vixisse, eamque ceteris
 hydri magnitudine præstitisse. caput vnum ei,
 non plura fuisse: (quod postremum abhorret ab
 inueterata, & peruulgata omnium opinione) hy-
 dra vno capite ab Hercule abscisso, nescio quot a-
 lia renasci confictum esse: quam opinionem hoc
 loco sequitur Horatius. Idem Pausanias ibidem
 tradit, Herculem Hydram cruore, & veneno, telo-
 rum suorum cuspides tinxisse. multa alia de hydra
 scribunt poetæ, quæ, ne sim longior, prætermitto.
 Horat. epist. 1. ad Aug. lib. 2. Diram qui contudit hy-
 dram. Notaq; fatali portenta labore subegit, Compe-
 rit, inuidiam, supremo sine domari.

FIRMIOR CREVIT IN H.] subintell.
 quàm hæc gens in nos.

MONSTRVMVE SVMMISERE COL-
 CHI] vel tauros ignem spiranteis, quos tamen à
 Medæa edoctus Iason iunxit aratro, & agrum sulca-
 uit: vel potius draconem illum ingentem, in som-
 nem, velleris aurei custodem: vel armatos homi-
 nes ex huius Draconis dentibus disseminatis na-
 tos: qui tandem Medæa carminibus concitati, mu-
 tuis vulneribus confossi conciderunt, atque inte-
 rierunt. vide anno. ad Od. 3. epod.

ECHIO-

A ECHIONIÆVE THEBÆ] Thebæ dicuntur Echioniæ ab Echione Cadmi genero. significatur autem hoc loco draco ille Marti facer Aretiani fontis custos, quem Cadmus propterea, quod eos, qui ex illo fonte aquabantur, necabat, iratus interfecit: ex cuius dentibus Palladis monitu satis, nati sunt quinque homines armati, Vdæus, Chthonius, Pelor, Hyperenor, Echion (Phercydes autem, & Apollonius multo plures natos esse volunt) qui omnes, præter vnum Echionem, mutuis similiter vulneribus faucij perierunt. Virg. Georg. 4. hanc utramque fabulam tangit. *Hæc loca non tauri spirantes naribus ignem Inuertere, satis immanis dentibus hydri: Nec galeis, densisq; virum seges horruit hastis, Sed grauida fruges, &c.* Hanc fabulam persequitur item Eurip. in Phœniss. & Apollon. lib. 3. Argon.

MERSES PROFUNDO, &c.] si merses in mare, pulchrior emergit: si luctere, &c. non dissimulabo in vno atq; altero libro manuscripto me scriptum reperisse, *Mersus profundo, &c.*

PRORVET] prosterne. prouendi verbo etiam supra vsus est Od. 3. lib. 1. *Iniuroso ne pede prouas Stantem columnam.* & Lucre. lib. 3. *neg. autem corpora desunt, Ex infinito que possint forte coorta Proruere hanc rerū violento turbine molē.* & 5. *Proruere hanc rerum violento turbine summā.* sic enim utrobique est legendum, non *corrūere*: ut in scholijs Lucretianis pluribus verbis ostendimus.

INTEGRVM] hostem etiam integrum, & incolumem. & paulo antè victorem, profligabit ac subiget. nam minus esset mirum, si faucium percelleret, ac peruerteret.

CONIUGIBVS LOQVENDA] id est, à coniugibus commemoranda. Sed ab utrorum coniugibus? eorumne, qui vicerint, virorum suorum virtutem, ac victoriam prædicantibus: an eorum, qui prostrati, ac subacti sint, viros suos interemtōs desiderantibus, ac lugentibus?

KARTHAGINI IAM NON EGO] verisimile est Annibalem toties iam in Italia victorem, quam plurimos Karthaginem misisse suarum victoriarum nuntios. Nunc igitur ait, Annibalem, tanta clade accepta, & Afrubale occiso desitutum de se posthac tam gloriose & scribere, & prædicare: vel tam superbos de suis victorijs nuntios mittere.

OCCIDIT, OCCIDIT SPES OMNIS] spes omnis præcisâ est, spes omnis interiit. Sic Plautus Mostell. *occidit spes nostra.* Hoc ad historiam referendum est. Narrant enim historici, Annibalem Afrubalis capite aspecto, res Karthaginensium desperasse, sic locutum, *agnosco te Karthaginis fortuna.*

PERFICIENT] sic habent codices 2. Vatic. Iann. Faër. Vrf. Torn. vulg. *efficiunt*: nonnulli etiâ manuscr. *perficiunt*, quod se reperisse in alijs libris item manuscr. testatur & vir doctus Iaco. Gruiquius Messinius.

CVRÆ SAGACES] diligentia, & cura cum ingenio, & consilio coniuncta.

EXPEDIVNT] expeditum reddunt. dant ei facultatem euadendi, & vincendi. sic Virg. lib. 2.

Æneid. Descendo, ac ducente Deo flammam inter hosteis Expedior.

PER ACVTA BELLI] Cùm Hugolinus Martellius Florentinus vir doctissimus Laurentij Strozij Cardinalis familiaris, me admonuisset ita scriptum esse in codice quodam manu scripto, non ut in vulgatis, *acuta bella*, ego eos libros, quos domi habebam à Iann. Faër. Vrsino mihi commodatos statim consului: in eisq; eandem scripturam sine vlla litura expressam reperi. quam confirmarunt duo Vatic. à me postea aditi. accessit omnium postremus Torn. & alij, quos in Gallia quinque post annis nactus sum: ut omittam vnum & alterum impressum, cum antiquissimo & manuscr. comparatum. Itaque de lectionis quidem veritate minimè dubitandum est. quid autè significet per acuta belli, videndum. Ego existimabam per *acuta belli* intelligi posse, discrimina, & pericula belli, seu prælij potius, in quibus celeritate, & ingenio, & sagacitate, & vsu opus est: consilio autem nullus locus. Sed Hugolinus dicebat per acuta belli, Achilli Statio Lusitano videri significari acumina, & sollertias, & (ut ita dicam) subtilitates belli: quæ à Grecis *στρατηματα* nominantur. Cuius sententiam si probemus, erit hæc huius loci sententia, Eam curam in re militari adhibet Claudius, eaq; sagacitate est, ut hostium arteis, & stratagemata facile declinet, aut propulset. Sex. Iulius Frontinus quidem in præfatione lib. 1. stratagematicon, stratagematica interpretatur *belli sollertias, & sollertia ducum facta.* Iam verò hoc loquendi genus *acuta belli* & Horatio vsitatum est, & illis simile, *subita belli, obliqua tumuli, &c.* quæ extant apud T. Liuium. sic ille lib. 6. *annal. treis exercitus scriberent, vnum ad præsidium urbis: alterum, qui, si qui alicubi motus extitissent, ad subita belli mitti posset: tertium longè validissimum, &c.* Idè 27. *obliqua tumuli.* idem lib. 30. *incerta belli.* eodem lib. *incerta fortuna, & incerta casuum.* idem lib. 3. *quassata muri.* eodem libro, *auerfa insula.* Catull. de coma Beren. *condita pectoris.* Lucret. lib. 1. *Ardua dum metuunt, amittunt vera viai.* ibid. *non tibi caca Nox iter eripiet, quin ultima natura Peruideas.* sic Cæsar lib. 3. de bello ciuili, *Pergamiq; in occultis, ac remotis templi, quò præter sacerdotes adire fas non est, quæ Greci *ἀδύτα* appellant, tympana sonuerunt.* Nam sic hunc locum emendamus, cùm in omnibus exemplis vulgatis legatur *templis.*

AD AVGVSTVM.

Ode 5.

Vt tandem in urbem redeat.

Duis orte bonis, optimè Romulæ
Custos gentis, abes iam nimum diu:
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto concilio, redi.

Lucena